

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

Науковий вісник РДГУ

2009

№ 3

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Випуск 3

Рівне-2009

Панорама політологічних студій:
науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. –
Вип. 3. – Рівне: РДГУ, 2009. – 198 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. **Гон М.М.** – д.політ.н., в.о. професора, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету (головний редактор).
2. **Канцелярук Б.І.** – д.політ.н., головний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
3. **Киридон А.М.** – д.і.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Київського міжнародного університету.
4. **Круглашов А.М.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.
5. **Макаренко Є.А.** – д.політ.н., провідний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
6. **Постоловський Р.М.** – к.і.н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.
7. **Тихомирова Є.Б.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету (заступник головного редактора).
8. **Троян С.С.** – д.і.н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
9. **Шеретюк В.М.** – к.і.н., доцент, декан історико-соціологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.
10. **Шугасва Л.М.** – д.філос.н., професор кафедри філософії та економічної теорії Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Ярош Б.О.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри теорії та історії політичної науки Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Відповідальний редактор – к.політ.н., доцент **Черній А.Л.** (Рівненський державний гуманітарний університет)

Друкується за рішенням Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 9 від 24 квітня 2009 р.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Думки авторів статей можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

**Видання здійснено за фінансової підтримки
ДЗЕЦЬКА Олега Вікторовича**

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

ЗМІСТ

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ: ВИТОКИ І СУЧАСНІСТЬ (ДО 60-РІЧЧЯ З ДНЯ ПРОГОЛОШЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ)

Тихомирова Є.Б.	5	Інформаційна кампанія ООН щодо 60-ї річниці Загальної Декларації Прав Людини
Павловська А., Демчук А.	11	Концепція електронних прав у міжнародній системі захисту прав людини
Василенко С.Д.	19	Права людини: від ідей і декларацій до реального втілення в політичне життя
Ярош О.Б.	25	Державна політика України з виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок: альтернативний погляд громадськості
Жарна К.	30	Десята річниця Римського статуту. Роздуми на тему міжнародного кримінального судочинства
Лесняк В.Ю.	37	Політико-правовий аналіз організації та функціонування інституту омбудсмена в сучасній Іспанії
Кукурудза А.Р.	49	Дихотомія прав та обов'язків: еволюція і сьогодення
Кириленко О.М.	52	Сучасний досвід політологічних досліджень у сфері захисту прав людини

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Киридон А.М.	61	Глобальні чинники дестабілізації системи безпеки в регіоні Кавказу (на основі аналізу російсько-грузинського конфлікту 2008 року)
Троян С.С.	66	Російсько-грузинський конфлікт 2008 року й Україна
Герасимчук Т.Ф.	78	Участь України у безпекових проектах сучасного глобалізованого світу: альтернативні варіанти

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

Наумов А.С.	87	Роль глави держави в процесі політичної модернізації перехідного суспільства
Ломака І.І.	96	Суспільно-церковні відносини в Україні: стан і перспективи
Геник М.А.	105	Інституціоналізація процесу міжнаціонального примирення у діяльності вищих законодавчих органів України і Польщі

ПОЛІТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

Монолатій І.С.	113	Імперіологія як конструкт сучасної соціогуманітаристики
Климончук В.Й.	120	Свобода та моральна відповідальність у філософсько-політичних ідеях стародавньої Греції

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ

Гон М.М.	127	Геноциди першої половини ХХ століття: організація злочину
Черній А.Л.	136	Проблеми типологізації етнополітичних конфліктів
Десятничук І.О.	143	Лібералізація у Чехословаччині 1968 року: етнічні спільноти і права людини

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Березовська-Чміль О.Б.	153	Проблеми соціальної політики в програмних засадах соціал-демократичних партій
Мислюк Ю.В.	161	Еволюція політичної опозиції в Україні
Мадрига Т.Б.	168	Електоральна характеристика західного регіону України (2002-2007 рр.)
Мушкевич О.Б.	175	Концептуальні моделі нації: зарубіжні та вітчизняні інтерпретації
Фатуллаєва А.М.	180	НАФТА: передумови та етапи створення

РЕЦЕНЗІЇ

Троян С.С.	184	Особливості українсько-російських відносин в умовах трансформаційних зрушень
Хаврук І. А.	189	Анатомічні особливості політичного маніпулювання
Монолатій І.С.	191	Роль етнічності в політиці та роль політики в етнічних процесах в академічному дискурсі
Хаврук І. А.	194	Юридична кваліфікація Голодомору 1932-1933 років
Відомості про авторів	196	
Вимоги до оформлення статей	198	

21. Recomendaciones y sugerencias del Defensor del Pueblo de 2004. – Madrid: Publicaciones del Defensor del Pueblo, 2005. – 533 p.
22. Reglamento de organizacion y funcionamiento del Valedor do Pobo de 20 de junio de 1997 // Regimen juridico del Defensor del Pueblo. – Madrid: Publicaciones del Defensor del Pueblo, 2002. – P. 193-201.
23. Reglamento de 23 de junio de 1997, de organizacion y funcionamiento del Ararteko // Regimen juridico del Defensor del Pueblo. – Madrid: Publicaciones del Defensor del Pueblo, 2002. – P. 127-142.

УДК: 34:32

Кукурудза А.Р.

ДИХОТОМІЯ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ: ЕВОЛЮЦІЯ І СЬОГОДЕННЯ

Стаття присвячена непростим перипетіям розвитку правового поля сучасного європейського суспільства, пов'язаних із ним конфліктів та протиріч. Головна увага зосереджується на ігнорванні європейськими чиновниками в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. засадничих духовних та культурно-історичних традицій народів Європи на противагу розповсюдженню згубних релігійно-етичних неєвропейських течій.

Kukurudza A.R. The dichotomy of the rights and duties: the evolution and nowadays.

The article is devoted to the not simple processes of development of the legal field of modern European society and conflicts and contradictions, related to it. The main attention is concentrated on ignoring the European officials in the end of the XX – the beginning of the XXI centuries main of spiritual and cultural and historical traditions of people of Europe in a counterbalance to distribution of the ruinous religiously-ethics not European flows.

Сучасний етап розвитку ліберально-демократичних країн визначає права особистості як один із наріжних моментів розвитку світового суспільства. Кожна пересічна людина практично зі свого свідомого віку відчуває себе носієм комплексу особистісних прав. Його порушення викликає глибоке обурення, образу і втрату внутрішнього та зовнішнього комфорту існування. Можна констатувати, що обмеження прав людини в сучасному сприйнятті є гвалтуванням суспільної спонтанності. Але можливість невимушеної, постійної самоправності не завжди була доступною особистості, широкому їх загалу і тим більше не завжди усвідомлювалася та переживалася. Проте, чи відповідають сучасні оцінки істині і чи доречно говорити про примат чийось індивідуальних прав над будь-якими іншими і тим більше суспільними чи цивілізаційними обов'язками?

На теоретичному рівні ця проблема була порушена ще з часу Великої Французької революції та її Декларації. Такі дослідники як Іпполіт Тен відразу задавалися питанням чому Установчі збори почали з Декларації прав людини не давши Франції Конституції, яка б встановила і планку обов'язків. З цього моменту в суспільстві починає утверджуватися міркування про вищість особистісних прав над обов'язками. Проте саме ігнорування норми, коли прав без обов'язків не буває, і призвело в оцінках тих же французів до подальших бід революційної Франції.

Ще в першій половині ХХ ст. філософом Хосе Ортегою-і-Гассетом було чітко сформульовано поділ суспільства і відповідно носіїв прав на дві групи: тих, хто вимагає від себе багато, бере на себе все нові обов'язки та труднощі, та тих, хто нічого особливого від себе не вимагає. Але і одні, і інші є носіями особистих прав і вимагають їх неухильного дотримання. Мислитель задається питанням, чи правомірно коли люди різного рівня, здібностей, культури та, найголовніше, відповідальності досягають правової рівності?

Таким чином, можемо сформулювати проблему: здавалось би, аксіоматичне значення прав і свобод особистості виступає наразі більш проблемним явищем з позиції його еволюції і головного носія цих прав – широкого людського загалу, громадськості, пересічної маси та її рівня. До чого може довести дана еволюція?

Практика сучасних етнополітичних реалій дає відповідь на це питання і осучаснює теоретичні міркування представників суспільно-політичної думки. Лідери Євросоюзу, здавалось би, не помічають конфліктогенного потенціалу, який твориться в новітню добу в розвинених європейських державах. Усвідомлення громадськістю високого рівня власних прав призводить до духовної, демографічної та економічної кризи в умовах всюдозволеності та триумфу потоків нелегальних мігрантів з південно-східної Європи та Північної Африки. Цей процес довершується ігноруванням обов'язків населення ЄС, його традиційних культур та звичаїв збоку новоприбулих мігрантів.

Небажання окремих політичних лідерів ЄС сприймати скрутні реалії виражається в запрошенні до тіснішої співпраці таких країн як Мавританія, Єгипет чи Марокко, як це зробила головуюча в Євросоюзі Франція влітку 2008 р. у рамках організації Середземноморської спільноти, за впертого ігнорування євроатлантичних прагнень Східної Європи. Явище культурної близькості, цивілізаційної спільноти залишається за цих умов лише гарним виразом, але вже давно не фактом.

Невпинне поглиблення глобалізації – процес незворотній. Але біда в тому, що, набуваючи повноти прав та привілеїв, притаманних раніше європейській спільноті, несвропейський загал практично повністю не переймається тими обов'язками, вимогами та культурним рівнем середовища, в яке він потрапив. Громадськість, вимагаючи та добиваючись прав, натомість має на увазі лише власні вигоди. Разом з тим, як правило, потоки втікачів до Європи прямують з тих країн, де взагалі не знають, що таке права людини. Рівністю прав і можливостей починають володіти носії одвічних європейських ідеалів та цінностей та новатори-реформісти, чий світогляд, як правило, ображає почуття традиційних європейців, нелегали-етнофори, які не лише не планують адаптувати свою етнічність до нових умов, але, навпаки, підкреслюють її, носії неорелігій, реакційних та суспільно-небезпечних культур. Та цивілізація, яка надала притулок, можливість для проживання та реалізації несвропейським представникам назагал залишається для них чужою. Ці маси не замислюються, що своєю присутністю та небажанням адаптуватися та переймати цінності європейської цивілізації вони автоматично трансформують і навіть руйнують той світ, який створив високі стандарти життя та пошани прав інших.

Але прецінь власного високого економічного, політичного та культурного рівнів країни Західної Європи досягнули саме на базі традиційних цінностей, притаманних для християнської цивілізації і відхід від них під впливом домінування прав людини в умовах зміни етнічного обличчя Європи в напрямку полікофесійності, мультикультурності може виявитися фатальним. Ліберально-демократична модель, пануюча сьогодні на євроатлантичному просторі стає, таким чином, перемогою

гіпердемократії за якої суспільство максимально використовуючи правовий статус трансформує законодавство та за допомогою матеріального тиску накладає свої прагнення та смаки іншим (найбільша в світі мечеть будується в Європі, колишній прем'єр Великобританії Тоні Блер особисто вітає одностатевий шлюб Елтона Джона, представники нетрадиційних релігій здійснюють акти людоїдства чи жертовпринесень і лише після скоєння злочину ув'язнюються та ін.).

Кількісний потік несвропейських біженців до Західної Європи з 80-х рр. XX ст. у п'ять разів переважав аналогічну статистику в'їзду до США, які значно ґрунтовніше підходять до цього питання. Фактично США за допомогою розробленої системи дозволів на в'їзд офіційно допускає до себе лише тих, кого хоче бачити. Європа обрала інший шлях. Ще з початкової стадії формування ЄС в її основах приділялася величезна увага дотриманню прав людини, включно з біженцями та їх національними правами, що відображено у відповідній конвенції 1950 р. Австрія, яка першою спробувала захистити свою національну ідентичність законодавством 1998 р., відразу була засуджена за антидемократичні дії.

Наслідками непродуманої міграційної політики до 2003 р. в Європі стало загострення ситуації на ринку праці та в сфері безкоштовних соціальних послуг, відбулося погіршення криміногенної та епідеміологічної ситуації, посилилися расистські настрої.

Натомість реалії сучасного світу доводять, що такі важливі для розвитку людства явища, як духовність, народжуваність, сімейні цінності та навіть мораль (які зараз гинуть на теренах високорозвиненої Європи) не завжди залежать від рівня дотримання прав людини на державному рівні, навіть навпаки, розвиваються при обмеженні останніх. Прикладами є відсутність проблеми одностатевих шлюбів, корупції, наркоманії, демографічної кризи та бездуховності європейського масштабу в низці суворо мусульманських, індійських та деяких інших країнах третього світу (Іран, Індія, Саудівська Аравія).

Розмірковуючи над взаємопроникненням дотримання прав людини та сучасним конфліктогенним потенціалом, пригадаймо, що на сьогодні в євроатлантичному світі умовно простежуються дві групи країн. До першої можна віднести держави, які вирішили свої етнічні та територіальні проблеми наприкінці XIX – у першій половині XX ст. Весь наступний час ними активно розбудовувалися демократичні інституції. До іншої групи країн відносяться держави центрально-східної Європи, які лише недавно здобули державну незалежність (країни Балкан, постсоціалістичного табору) і найбільшою цінністю вважають власний державний суверенітет та національну ідентичність. Між цими двома групами на межі XX-XXI ст. визріває суттєвий конфлікт розвитку, коли перша група активно нав'язує свій рівень проблем та цінностей другій, тобто державам, які значно відстають від них у своєму державному та загалом цивілізаційному розвитку. Дане розмежування додає гостроти питанню про права людини та їх дотримання вже в сфері міждержавних відносин та політики, що сьогодні призводить до зіткнень у міжнародних взаєминах у Європі та веде до відкритих конфліктів як на Балканах (спочатку в 1992 р. ООН бере під захист кордони Македонії, а в 2001 р. – підштовхує її до розпаду, піклуючись про права місцевих албанців), так і на Кавказі (захист Росією прав своїх громадян в Південній Осетії, які тільки й опинились там для того, щоб отримати швидку допомогу). Вимоги щодо дотримання прав людини в цьому протистоянні кидають виклик суверенітету країн, що особливо болюче вдаряє по другій їх групі.

Використання захисту прав громадянства в буквальному розумінні сьогодні веде до розв'язання збройної боротьби та стає новою формою експансії.

Отже, за умови дедалі значнішого розповсюдження деструктивних суспільних рухів, культурно-релігійно-етнічних течій, нелегальної міграції, культивування ідей підприємництва та споживання як головних життєвих домінант, варто пригадати світову практику державного спорадичного обмеження прав людини і особистості, посилення уваги до виконання громадянських обов'язків у кризових ділянках, періодах та сферах. Заборон, як запоруки збереження європейської цивілізаційної ідентичності. На прикладі найдійовішої демократії – США – можна пригадати ігнорування особистісних прав людей у боротьбі з надуманим противником – міжнародним тероризмом (в'язниці Абу Грейб у Багдаді та на базі Гуантанамо), побутову дискримінацію мусульманського населення США після подій 11 вересня та інші схожі випадки, коли виникала загроза державній безпеці. Попри протести світова спільнота воліє краще не помічати їх, ніж критикувати та врегульовувати. Одночасно сучасне європейське товариство за умов масових загрозливих тенденцій релігійної, сімейно-сексуальної, культурної та інших деградацій, у гонитві за цілковитим дотриманням особистісних прав, попри загрозу існуванню традиційної західної християнської цивілізації залишається байдужим до можливих контрзаходів. Подивимося: чи не буде запізно, як з Римською імперією?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Новые демократии и/или новые автократии? (Материалы круглого стола) // Полис. – 2004. - №1. – С. 169-178.
2. Фромм Э. Бегство от свободы. Человек для себя / Пер. с англ. – Мн.: ООО «Попурри», 1998. – 672 с.
3. Хосе Ортега-и-Гассет. Эстетика. Философия культуры / Вступ. ст. Г.М.Фридендера; Сост. В.Е.Багно. – М.: Искусство, 1991. – 588 с.

УДК: 343.211.3:001.8

Кириленко О.М.

СУЧАСНИЙ ДОСВІД ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

У статті вивчається досвід проведення політологічних досліджень у сфері захисту прав і свобод людини. Емпіричні методи політології входять у систему моніторингу умов дотримання прав людини, дозволяють проводити всебічний аналіз проблем, факторів, технологій удосконалення захисту прав людини на міжнародному, національному й регіональному рівнях.

Kirilenko O. Modern experience of politological researches in sphere of protection of human rights.

In article experience of carrying out of politological researches in sphere of protection of the rights and freedom of the person is studied. Empirical methods of political science are included into system of monitoring of conditions of observance of human rights, allow to carry out the all-round analysis of problems, factors, technologies

Наукове видання

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Відповідальний за випуск – *Шеретюк В. М.*
Відповідальний редактор - *Черній А. Л.*
Комп'ютерна верстка та макет – *Третяк О.Ю.*

УДК 32
ББК 66.0
П 16

Панорама політологічних студій:
науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. –
Вип. 3. – Рівне: РДГУ, 2009. – 198 с.

**Видання здійснено за фінансової підтримки
ДЗЕЦЬКА Олега Вікторовича**

Підписано до друку 22.05.2009 р. Формат 60x84 1/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Друк ізографічний. Умовн. друк. арк. 14,5.
Наклад 120 прим. Зам. №93/1.

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний
університет, вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету